

Asia: VN/9067/2020

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi mediatukilautakunnasta ja valtioneuvoston asetukseksi valtionavustuksesta journalistisen sisällön edistämiseen

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita

Keskisuomalainen Oyj kiittää mahdollisuudesta lausua mediatukilautakuntaa koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta sekä valtioneuvoston asetuksesta koskien valtionavustusta journalistisen sisällön kehittämiseen.

Suomessa perinteisesti ja historiallisesti sanomalehdistön merkitys ja vaikuttavuus yhteiskunnan tasapainoiseen ja demokraattiseen kehitykseen on ollut suuri. Koko maan kattava kaupallinen lehdistö on ollut tueksi sille, että koko kansankunta on ollut moniarvoisen median ja tiedon äärellä riippumatta asuinpaikasta ja muusta infrastruktuurista. Tämä on keskeisesti auttanut Suomen vakaata yhteiskunnallista kehitystä. Mediamurros ja suurten kansainvälisten alustajättien vyöryminen myös Suomeen yhdistettynä kaupallista mediaa rajoittavaan regulaatioon sekä kiristyneeseen verotukseen (ALV) ovat vaikeuttaneet kaupallisen median toimintaedellytyksiä oleellisesti. Suomen maantieteestä ja väestökehityksestä johtuen kaupallisen median toiminnan ansainta on vaikeutunut merkittävästi. Kaupallisen median toimintaedellytysten heikentyminen on haastanut ja uhkaa maakunnissa asuvien ja ikääntyvien ihmisten tiedonsaannin moniarvoisuutta.

Koronapandemia on vaikuttanut toimintaedellytyksiin niitä edelleen äkillisesti heikentäen. Samalla koronapandemia on kuitenkin lisännyt luotettavan journalismin tarvetta entisestään. Paikallinen sanomalehti on monelle suomalaiselle edelleen lähes ainoa tiedon lähde maaseudulla. Samoin kaupunkilehdet muodostavat taloudellisesti heikommassa asemassa oleville kansalaisille merkittävän tiedon lähteen valtiollisen median rinnalla. Koronapandemian vuoksi esimerkiksi osa kaupunkilehdistä ei ole ilmestynyt normaalisti ja kehityssuunta on vaarassa jäädä pysyväksi tilanteen pitkittyessä.

Paikallis-, kaupunki-, alue-, ja maakuntalehtien taloudellinen tilanne on ollut haasteellinen jo pitkään. Toimituksellisia resursseja on jouduttu karsimaan kaupallisen median osalta reippaalla kädellä. Tämä on heikentänyt medioiden kyvykkyyttä huolehtia paikallisten asioiden seuraamisesta. Tämä näkyy myös muun muassa kansalaisten mahdollisuuksissa seurata oman alueensa poliittista päätöksentekoa sekä virkamiestoimintaa. Paikallisella kaupallisella medialla on suuri merkitys yleisen palvelun näkökulmasta. Samanaikaisesti paikallisen kaupallisen median toimintaa on vaikeuttanut jakelun hintatason nousu sekä sen laatutason lasku – erityisesti haja-asutusalueilla.

Huomionne tuen myöntämisen kriteereistä ja tukikelpoisuudesta (VN asetus)

Keskisuomalainen Oyj kiinnittää lausunnossaan huomiota seuraaviin asioihin:

- 1) Mediatuki on tarpeellinen jopa lähes välttämätön kaupallisen median moniarvoisuuden ja tulevaisuuden turvaamiseksi ja sitä tulee kehittää myös pitkällä aikajänteellä
- 2) Tuki tulisi kohdistaa sinne, missä sitä eniten tarvitaan ja missä sen vaikuttavuus on suurinta. Ammattimainen ja paikallinen journalismi ovat tässä aivan keskeisiä osa-alueita
- 3) Mediatuen jakamiseen pitää löytää oikeudenmukainen tapa ja sen määrän pitää olla riittävää vaikuttavuuden varmistamiseksi
- 4) Tuella pitää edistää suomalaisten mediayhtiöiden mahdollisuuksia kehittää toimintaansa koko maan kattavasti ja eri asiakasryhmät huomioiden - ikääntyvien ihmisten tarpeet huomioiden
- 5) Liikevaihtoon liittyvien kategoristen laskuvaateiden ohessa/sijaan tulisi painottaa toiminnan kannattavuuden kehitystä

Asetusluonnoksessa avustuksen tavoite määritellään hieman eri tavoin kuin taustamuistiossa. Taustamuistiossa paikallinen, alueellinen ja maakunnallinen tiedonvälitys on esillä mutta asetuksessa sitä ei ole kirjattu pykälään 2, jossa määritellään avustuksen tavoite. Tähän pykälään tulisi lisätä heti ensimmäiseksi kohdaksi (tausta-aineistojen mukainen määrittely siitä), että avustuksen tavoitteena on edistää laadukasta paikallista ja alueellista journalismia. Tuki tulisi suunnata erityisesti paikallis-, alue- ja maakuntamedioille, jotka ovat ilmestymisalueillaan ainoita ammatillisesti tehtyjä ja alueen väestölle tietoa välittäviä uutismedioita. Ilman niitä alueella ei olisi paikallisen tiedon journalistista tiedonvälitystä. Valtakunnallisissa medioissa on markkinoilla paljon vaihtoehtoja (esimerkiksi Helsingin Sanomat, MTV, Yle, iltapäivälehdet), joten näiden kohdalla ei ole riskiä, että yhden median kaatumisen seurauksena maahan syntyisi uutisautiomaita. Paikallisessa ja maakunnallisessa tiedonvälityksessä tällainen riski on Suomessa monilla alueilla olemassa. Jos nykyinen kehityslinja jatkuu, ei kaikissa maakunnissa enää tulevaisuudessa ole seitsemänpäiväistä sanomalehteä eikä kunnissa paikallislehteä eikä kaupunkilehteä.

Asetusluonnoksen viidennessä pykälässä määritellään valtionavustuksen myöntämisen edellytykset tiedotusvälineelle. Kohta 7 on siinä erittäin rajaava ja media-alan liikevaihtorakenteen ja vuosisyklin takia ongelmallinen. Pykälän mukaan tiedotusvälineen liikevaihdon olisi pitänyt vähentyä vähintään

30 prosenttia maaliskuussa 2020 verrattuna tammi-helmikuuhun 2020. Esimerkiksi paikallis-, kaupunki-, alue- ja maakuntalehtien ilmoitusmäärät vaihtelevat säännönmukaisesti vuosisyklissä niin, että ilmoitustulot ovat pienimmillään tammi-helmikuussa, josta ne nousevat niin, että ilmoitustulojen huippu on huhti-toukokuussa ja sitten ilmoitustulot pienenevät kesän ajaksi ja nousevat toiseen vuotuisen huippuunsa syksyllä. Niinpä asetusluonnoksen ilmoitustulojen laskuehdon täyttyminen vaatisi useimmissa medioissa, että ilmoitustulot maaliskuussa laskisivat edellisen vuoden vastaaviin kuukausiin verrattuna 60-70 prosenttia ja ylikin. Näin ei ole mediamainonnassa tapahtunut Suomessa. Lisäksi 30 prosentin liikevaihdon lasku maaliskuussa verrattuna tammi-helmikuuhun rajaa käytännössä kaikki tilattavat paikallis-, alue- ja maakuntalehdet tuen ulkopuolelle, sillä niiden tuloista yleensä 50-70 prosenttia on tilaustuloja ja 30-50 prosenttia ilmoitustuloja. Jotta liikevaihto laskisi 30 prosenttia mainostulojen laskun takia, se tarkoittaisi, että mainostulojen pitäisi näissä lehdissä olla laskenut vähintään 60 prosenttia ja usein yli 80 prosenttia. Näin ei ole tapahtunut. Silti useimpien tilattavien paikallismedioiden kokema mainostulojen lasku (noin 35-55 prosenttia) tarkoittaa, että nämä mediat ovat suurissa vaikeuksissa, sillä ne eivät voi vähentää kulujaan tulojen laskun mukaan, sillä tilaajille on tehtävä lehteä suurin piirtein entisenlaisena ja kokoisena. Kohdan 7 asetusluonnoksen mukaisella muotoilulla tukea voisi saada käytännössä vain jotkut kaupunkilehdet, paikallisradiot, iltapäivälehdet ja kaupallisten tv-kanavien uutiset. Tilaajapohjainen media rajautuisi käytännössä näillä ehdoilla pois tuen saajien joukosta ja juuri tilaajapohjainen media on suurin tiedonvälittäjä paikallisesti, alueellisesti ja maakunnallisesti.

Huomionne tuen enimmäismäärästä (VN asetus)

Suomen verrokkimaissa, kuten muissa Pohjoismaissa on yleisesti päädytty tukemaan yhteiskunnan toimesta kaupallista mediaa merkittävällä tavalla niin suorilla tuilla kuin matalalla Alv-kannalla. Suomessa olemme toimineet vastakkaisella tavalla. Suoria tukia ei käytännössä ole ollenkaan ja Alv-kanta on verrokkimaita korkeampi. Lakiesityksen tuen tulisi olla riittävän korkea, esimerkiksi verrokkimaiden tukitasoihin verrattavalla tasolla.

Huomionne mediatukilautakunnasta, sen tehtävistä, roolista ja kokoonpanosta (HE)

Lakiesityksessä määritelty mediatukilautakunta on ongelmallinen tapa jakaa journalismin tukea. Tällainen jakomenettely on kauneuskilpailu, jossa samankaltaiset mediat voivat saada hyvin erilaisen tuen esimerkiksi sen perusteella, miten kyseinen media tunnetaan tai se tekee hakemuksen. Tällainen menettely voi syrjiä paikallismedioita, jotka tunnetaan vain omalla alueellaan. Tuki tulisi jakaa kaikille hakijoille samoilla kriteereillä.

Huomionne tuen vaikutuksista

Tuen määrän tulisi olla riittävällä tasolla, jotta sen vaikuttavuus varmistetaan.

Muuta

Moniarvoisen kaupallisen median elinvoimaisuuden turvaaminen myös jatkossa koko Suomea hyödyttäen edellyttää muiden Pohjoismaiden mallin mukaisen aktiivisen tuen toiminnan turvaamiseksi. Erityisen tärkeää on turvata heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten tiedonsaanti mukaan lukien ikääntyvät ihmiset, joille pakkosiirtyminen puhtaasti digitaaliseen maailmaan on mahdollon.

Vesa-Pekka Kangaskorpi, konsernijohtaja, Keski-suomalainen Oyj

Järvinen Anna
Keski-suomalainen Oyj